

ОРГАНІЗАЦІЯ ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ ПРИ МОДУЛЬНО-РЕЙТИНГОВІЙ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ

Швець Є.Я., Швець Д.Є. (м. Запоріжжя)

В статті розглядається система організації поточного та підсумкового контролю навчальних досягнень студентів вищих навчальних закладів при безсесійній системі організації навчального процесу.

Ключові слова: *поточний контроль, підсумковий контроль, модуль, рейтинг, іспит, залік, бал, оцінка, якість, тестування.*

Вступ

Конкурентоспроможність будь-якого вищого навчального закладу залежить від його здатності і уміння готувати кваліфікованих фахівців, якість яких не тільки задовольняє вимогам споживачів і всіх зацікавлених сторін, але і перевершує їх очікування [1]. Якість одержаних знань характеризує ефективність спільної навчальної роботи професорсько-викладацького складу і студентів. Об'єктивне уявлення про якість знань студентів можна одержати тільки при систематичному, належним чином організованому контролі навчальних досягнень студентів з боку професорсько-викладацького складу.

Мета статті

Запропонувати систему організації поточного і підсумкового контролю знань при модульно-рейтинговій технології навчання, яка б забезпечувала підвищення мотивації студентів і об'єктивність оцінювання.

Обговорення проблеми

Основним нормативним документом при плануванні підготовки фахівців є освітньо-кваліфікаційна характеристика (ОКХ), яка крім найменування спеціальності, призначення фахівця, номенклатури первинних посад, переліку засобів і результатів діяльності і т.ін., визначає спрямованість морально-ділові якості фахівця, вимоги до його підготовки через перелік умінь. Саме через ОКХ, можна вважати, що найбільш адекватною формою кваліфікаційних випробувань, яка б об'єктивно визначала рівень освітньої і професійної підготовки випускників вищих навчальних закладів, є державний іспит зі спеціальності. З іншого боку, система підготовки фахівців передбачає необхідність ефективного внутрішнього контролю в ВНЗ. Існуючі елементи такої системи є поєднанням об'єктивного і суб'єктивного, ручної праці та комп'ютерних технологій і не завжди відповідають сучасним вимогам, зберігаючи суб'єктивізм в оцінці знань.

Усунути ці негативні явища можливо за рахунок наукової організації системи навчального процесу при умові оволодіння усіма учасниками процесу навчання сучасними технологіями педагогічного контролю і умові забезпечення його методичними матеріалами у вигляді ретельно підібраних професійних завдань. В цій системі педагогічний контроль слід розглядати

як головну ланку, що забезпечує безперервність процесу виховання, освіти та професійної підготовки. Це можливо за умови створення науково-обґрунтованої системи перевірки результатів якості освіти та професійної підготовки і означає виявлення, вимір та оцінювання знань, умінь та навичок.

Оцінка результативності підготовки студентів і випускників в Запорізькій державній інженерній академії здійснюється за допомогою механізму контролю якості, побудованого на основі застосування системного підходу. При цьому системообразуючим критерієм якості підготовки є рівень готовності студента до здійснення майбутньої професійної діяльності. Основними елементами механізму контролю є поточний і підсумковий контроль знань студентів, в ході яких оцінюється якість освоєння студентами освітніх програм.

Контроль навчальної роботи студентів розглядається як один з головних елементів менеджменту якості освіти. Функціонально контроль якості знань орієнтований на об'єктивний і систематичний аналіз процесу вивчення і засвоєння студентами навчального матеріалу відповідно до вимог, викладених в галузевих освітніх стандартах, навчальних планах спеціальностей і програмах дисциплін, на основі яких здійснюються заходи з підвищення якості навчального процесу. Результати контролю навчальних досягнень студентів слід використовувати для коригування організації і змісту навчального процесу, для заохочення успішних студентів, розвитку їх творчих здібностей, самостійності та ініціативи в оволодінні професійною компетенцією – професійними знаннями, вміннями і навичками. Особливо великого значення набуває організація системи контролю якості знань студентів в умовах адаптації її до загальноєвропейських вимог, визначених Європейською системою залікових кредитів (ЕКТС) при без якісній системі організації навчального процесу. Сутність кредитно-модульної системи (КМС) організації навчального процесу полягає у розділенні навчального матеріалу кожної дисципліни на частини – залікові модулі, які розглядаються як завершені і відповідним чином задокументовані частини навчальної дисципліни.

Кожний заліковий модуль передбачає виконання студентом певного обсягу навчальної роботи: аудиторної (лекції, практичні та лабораторні заняття, складання контрольних заходів), практичної (ознайомча, виробнича, технологічна та переддипломна практика) та самостійної (проробка лекційного матеріалу, підготовка до практичних та лабораторних занять, виконання індивідуальних завдань, розрахунково-графічних, контрольних та курсових робіт, написання рефератів тощо, підготовка до контрольних заходів). Одиницею виміру навчальної роботи студента при КМС-організації навчального процесу є кредит ECTS. Наказом МОН України встановлено, що обсяг одного кредиту ECTS становить 36 академічних годин [2]; передбачається також, що співвідношення між заліковими модулями і заліковими кредитами визначається самостійно навчальним закладом, згідно цього в академії встановлено відповідність одного залікового модуля

одному заліковому кредиту ECTS. Протягом навчального року, виходячи із нормованої загальної тривалості повного навчального року у 2160 год., студент має виконати навчальну роботу обсягом 60 кредитів ECTS; відповідно до такої кількості кредитів формуються графік навчального процесу та робочі навчальні плани спеціальностей. При таких засадах організації навчального процесу поточний і підсумковий контроль знань повинен сприяти підвищенню мотивації студентів до систематичної активної роботи впродовж навчального року і систематизувати їх знання. Поточний контроль повинен сприяти усуненню елементів суб'єктивізму при оцінюванні знань, що забезпечується оцінюванням різних видів роботи за 100-бальною шкалою. В процесі поточного і підсумкового повинна забезпечуватись його відкритість шляхом ознайомлення студентів на початку вивчення дисципліни з контрольними завданнями, з формами контрольних заходів і критеріями оцінювання.

При модульно-рейтинговій технології навчання оцінювання знань студентів з навчальних дисциплін здійснюється на основі результатів поточного модульного контролю (ПМК) і підсумкового контролю знань. Модульно-рейтингова технологія навчання передбачає проведення навчального процесу за структурованими за модульним принципом робочими програмами складових освітньо-професійної програми (навчальної дисципліни) з контролем засвоєння знань та вмій студента з кожного модуля за рейтинговими показниками (модульний контроль) [3].

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних, лабораторних та семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Поточний контроль реалізується у формі опитування, захисту лабораторних робіт, виступів на семінарських та практичних заняттях, експрес-контролю тощо, перевірки результатів виконання різноманітних індивідуальних навчально-дослідних завдань (розрахунково-графічних робіт, рефератів, тощо), контролю засвоєння навчального матеріалу, запланованого на самостійне опрацювання студентом.

Модульний контроль є складовою поточного контролю і здійснюється в формі виконання студентом модульного контрольного завдання (контрольної роботи, тесту, колоквіуму тощо) згідно затвердженого графіку. Форма проведення поточного контролю під час навчальних занять та модульного контролю визначаються відповідною кафедрою. Кількість модулів та максимальний бал на кожному етапі модульного контролю зазначаються в робочій програмі відповідної навчальної дисципліни. Рейтинговий показник – числова величина, яка складається з певної суми балів усіх модулів навчальної дисципліни. Об'єктом оцінювання знань студентів є програмний матеріал дисципліни, засвоєння якого, відповідно, перевіряється під час поточного, модульного та підсумкового контролю. Об'єктами поточного, змістового модульного та підсумкового контролю знань студентів є: знання, уміння та навички

студентів, систематичність та активність їхньої роботи на семінарських, практичних, лабораторних заняттях; виконання завдань самостійного опрацювання; виконання модульних контрольних завдань; виконання індивідуальних науково-дослідних завдань; виконання завдань підсумкового контролю. При контролі систематичності та активності роботи на семінарських (практичних, лабораторних) заняттях оцінці можуть підлягати: рівень знань, продемонстрований у відповідях і виступах на семінарських і практичних заняттях; активність при обговоренні питань, що внесені на семінарські (практичні) заняття; результати виконання і захисту лабораторних робіт, експрес-контролю тощо. При контролі виконання завдань для самостійного опрацювання та індивідуального навчально-дослідного завдання оцінці можуть підлягати: самостійне опрацювання тем в цілому чи окремих питань; проведення розрахунків; написання рефератів, есе; підготовка конспектів навчальних чи наукових текстів, переклад іноземних текстів встановлених обсягів, підготовка реферативних матеріалів з публікацій тощо.

При виконанні модульних (контрольних) завдань оцінці підлягають теоретичні знання та практичні навички, яких набули студенти після опанування певного модуля. Модульний контроль може проводитись у формі тестів, відповідей на теоретичні питання або розв'язання практичних завдань під час проведення контрольних робіт, виконання індивідуальних завдань, розв'язання виробничих ситуацій (кейсів) тощо. Рейтингове оцінювання знань студентів з навчальних дисциплін здійснюється на основі результатів поточного модульного, ІНДЗ та підсумкового контролю. Завданням поточного контролю є перевірка розуміння та засвоєння певного матеріалу, вироблених навичок проведення розрахункових робіт, умінь самостійно опрацьовувати тексти, здатності осмислити зміст теми чи розділу, умінь публічно чи письмово представити певний матеріал (презентація). Завданням підсумкового контролю є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, умінь сформулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

Для оцінювання знань студентів з дисципліни за 100-бальною шкалою виділяється така кількість модулів, яка відповідає кількості кредитів, передбачених навчальним планом спеціальності. Якщо підсумковому контролю відповідає період більше одного напівсеместру, 100 балів виділяється на кожний напівсеместр згідно з робочою навчальною програмою з дисципліни. На оцінювання всіх видів практик, захист курсових, державний іспит виділяється по одному заліковому кредиту на кожну із вищевказаних форм. На дипломні роботи виділяється до 24 кредитів. Привнесені у додаток до диплому підсумкової оцінки з дисципліни, оцінювання якої складається з двох і більше залікових кредитів, виводиться середня зважена оцінка.

Поділ навчального матеріалу дисципліни на навчальні модулі, їх кількість, види поточного контролю та терміни його проведення визначаються робочою навчальною програмою, ухвалюються відповідною кафедрою, затверджуються методичною комісією факультету і доводяться до відома студентів та викладачів. Розподіл загальної кількості балів, за якими оцінюється вся поточна робота, форми проведення контрольних заходів та критерії їх оцінювання, визначаються робочими навчальними програмами і доводяться до відома студентів на початку семестру. За рішенням кафедри студентам, які брали участь у позанавчальній науковій діяльності (в роботі конференцій, підготовці наукових публікацій, участь в олімпіадах, конкурсах студентських наукових робіт тощо), а також спортивних змаганнях, мистецьких заходах та ін. і досягли значних результатів, можуть присуджуватись додаткові бали за результати поточного контролю з відповідної дисципліни. Систему бонусних балів погоджує методична комісія факультету. При цьому загальна кількість балів, що вноситься до відомості, за поточну роботу не може перевищувати 100 балів.

Результати поточного контролю знань студентів вносяться до журналу обліку роботи академгрупи (форма Н 15-09) і враховуються при виставленні підсумкового балу за опанування дисципліни. Відповідно до видів контролю набутих студентом знань та вмінь передбачається використання поточної, контрольної, підсумкової модульних оцінок, поточної семестрової, а також екзаменаційної (залікової) та підсумкової семестрової оцінок.

Поточна модульна оцінка складається з балів, які отримує студент за певну навчальну діяльність протягом засвоєння даного модуля – виконання та захист індивідуальних завдань (розрахунково-графічних робіт, рефератів тощо), лабораторних робіт, виступи на семінарських заняттях тощо. Максимальний та мінімальний бал за кожну з форм роботи визначається в робочій навчальній програмі з відповідної дисципліни.

Контрольна модульна оцінка визначається в балах за результатами контролю з даного модуля. Кількість балів, виділених на даний модуль визначається пропорційно кількості кредитів у напівсеместрі з даної дисципліни в максимальній сумі в 100 балів. Графік проведення модульного контролю з навчальної дисципліни складається кафедрами та затверджується деканатом на початку семестру і доводиться до відома студентів і викладачів. Контрольні та підсумкові модульні оцінки доводяться до відома студентів не пізніше семи днів після проведення модульного контролю. У випадку відсутності студента на модульному контролі з будь-яких причин (через не допуск, хворобу тощо) студент повинен повторно пройти модульний контроль у визначені деканатом терміни. Перескладання контрольної модульної оцінки з метою її підвищення не дозволяється.

Підсумкова модульна оцінка визначається в балах як сума поточної та контрольної модульних оцінок з даного модуля. Модуль зараховується

студенту, якщо він успішно виконав передбачені в даному модулі всі види навчальної роботи та під час модульного контролю отримав позитивну контрольну модульну оцінку, а відтак, позитивну підсумкову модульну оцінку. Перескладання позитивної підсумкової модульної оцінки з метою її підвищення не дозволяється. Заборгованість з модуля повинна бути ліквідована студентом у позааудиторний час до початку підсумкового контролю з наступного модуля. Кінцевий термін ліквідації заборгованості з модульного контролю обмежується початком наступного напівсеместра.

Поточна семестрова оцінка визначається в балах як сума підсумкових модульних оцінок, отриманих за засвоєння всіх модулів, враховуючи індивідуальні науково-дослідні завдання (ІНДЗ). Якщо поточна семестрова оцінка становить не менше 51 балу, то вона може бути зарахована як підсумкова оцінка з навчальної дисципліни. У іншому випадку студент складає іспит (залік). Вимоги щодо оцінювання **навчальних, виробничих, переддипломних практик** визначаються програмою відповідної практики, яка розробляється відповідною кафедрою і затверджується методичною комісією факультету. Навчальна, виробнича та переддипломна практика складає окремий заліковий кредит і оцінюється в 100 балів. Критерії оцінювання відповідають завданням практики, відображаються у відповідній програмі і доводяться до відома студентів перед початком практики. Захист результатів практики відбувається на засіданні комісії не пізніше 2-х тижнів після її завершення (у випадку літніх практик захист повинен бути проведений протягом двох тижнів після початку наступного семестру). Курсова робота відповідно до навчального плану спеціальності становить окремий заліковий кредит. Максимальна оцінка за курсову роботу становить 100 балів. Тематика курсових робіт, завдання, вимоги до структури та оформлення, критерії оцінювання розробляються відповідною кафедрою та затверджуються методичною комісією факультету. Перелік ІНДЗ повинен бути затверджений на засіданні кафедри, що відповідає за дану дисципліну, та включений до робочої програми дисципліни.

Поточний контроль виконання студентами індивідуальних науково-дослідних завдань проводиться протягом напівсеместру викладачами кафедри, що викладають відповідну дисципліну. Відповідальний за організацію проведення контролю ІНДЗ є лектор. На початку напівсеместру лектор або викладач, за згодою лектора, доводить до відома студентів перелік видів ІНДЗ та критерії їхнього оцінювання. Загальна (максимальна) сума балів, відведена на оцінювання ІНДЗ може становити від 20 до 30 балів: для 1-2 курсів складає 20 балів, а для 3-5 – 30 балів.

Визначення індивідуального завдання для студента, обговорення методів його виконання та оцінювання результатів викладач здійснює спільно з викладачами кафедри, що викладають вказану дисципліну, під час засідань кафедри. Хід та обговорення методів виконання індивідуального завдання викладач здійснює разом із студентом під час практичних, семінарських, лабораторних занять та індивідуальних консультацій

відповідно до розкладу. Студент має право самостійно обирати індивідуальні науково-дослідні завдання з переліку, доведеного викладачем, що викладає вказану дисципліну. Підсумкове оцінювання результатів виконання студентом ІНДЗ проводиться за всі виконані складові завдання.

Вимоги до організації та оцінювання поточного, змістового модульного, підсумкового контролів знань, екзаменів і заліків доводять до відома студентів на першому аудиторному занятті з дисципліни. Лектор зобов'язаний роз'яснити студентам умови здійснення модульно-рейтингового оцінювання їхньої успішності, окреслити терміни проведення форми контрольних заходів, мінімальну та максимальну кількість балів за кожним видом контролю. Протягом напівсеместру викладачі з відповідної дисципліни під керівництвом лектора проводять облік кількості набраних кожним студентом балів, повідомляють студента про результати обліку в контрольних точках, які заносять до журналу обліку успішності групи з дисципліни. Студента вважають таким, що складав контрольний захід, якщо він з'явився на нього та отримав завдання. Кожен студент виконує завдання індивідуально. Студент має право звернутися до викладача за роз'ясненнями змісту завдання. Викладачі зобов'язані контролювати дотримання студентами встановленого порядку проведення контрольного заходу. У разі порушення студентом встановленого порядку проведення контрольного заходу викладач відсторонює цього студента від виконання завдання, робить відповідний запис на його письмовій роботі та оцінює її у нуль балів. Результати перевірки робіт, виконаних студентами, викладач проставляє на цих роботах та доводить до відома студентів не пізніше ніж на наступний робочий день після контрольного заходу і, у разі відсутності претензій з боку студентів, заносить у відомість. Студент, який не погоджується з оцінкою роботи, має право звернутися з письмовою апеляцією до завідувача кафедри не пізніше ніж на наступний робочий день після оголошення результатів. Лектор з цієї навчальної дисципліни і завідувач кафедри або визначений ним викладач зобов'язані розглянути апеляцію в присутності студента протягом двох робочих днів і прийняти остаточне рішення щодо оцінки роботи. За результатами апеляції оцінка роботи не може бути зменшена, а тільки залишена без змін або підвищена. Результат розгляду апеляції фіксують на роботі студента і підтверджують підписами відповідних викладачів. Після цього викладач вносить оцінку у відомість. Якщо студент не звернувся з апеляцією у встановлений термін, то оцінка, виставлена викладачем під час перевірки завдання, є остаточною.

На початку семестру провідний викладач проводить вхідний контроль знань студентів, набутих на попередньому етапі навчання і необхідних для успішного оволодіння новою дисципліною у встановлені терміни. Вхідний контроль оцінюється стартовим рейтингом. Стартовий рейтинг визначається протягом двох перших тижнів семестру. Результати стартового рейтингу викладач використовує для коригування траєкторії вивчення дисципліни і, зокрема, для уточнення змісту аудиторної і самостійної роботи студентів з

дисципліни та її форм контролю. Дані поточного контролю повинні використовуватися деканатом, кафедрами і викладачами для забезпечення ритмічної роботи студентів, набуті ними уміння чітко організувати свою працю, своєчасного виявлення тих, що відстають і сприяти їм у вивченні навчального матеріалу, для організації індивідуальних занять творчого характеру з найбільш підготовленими студентами, а також для вдосконалення методики викладання навчальних дисциплін. Після закінчення семестру деканати і кафедри зобов'язані проводити аналіз і підводити проміжні підсумки результатів контролю знань студентів всіх спеціальностей з метою обговорення їх на Раді і ухвалення необхідних управлінських рішень, а також складання прогнозу результатів успішності на кінець семестру.

Підсумковий модульний контроль – це оцінювання знань студентів з дисципліни, яке здійснюється одночасно із останнім змістовим модульним контролем і є визначенням рівня знань засвоєння кожним студентом навчальної програми сумою балів у діапазоні від 0 до 10 балів. Він проводиться на останньому занятті вивчення дисципліни і включає питання як за матеріалами останнього модуля, так і в цілому по дисципліні. Основними формами підсумкового модульного контролю з дисципліни можуть бути: контрольна робота, тестування, розв'язання ситуаційних задач і вправ. Модульний контроль проводиться з метою оцінки результатів вивчення і засвоєння студентом певних змістових модулів. Кількість змістових модульних контролів передбачається робочим навчальним планом. Формами змістового модульного контролю можуть бути контрольна робота, колоквиум, тестування.

Підсумкове оцінювання знань студентів з дисципліни є визначенням рівня засвоєння кожним студентом навчальної програми. Ця інтегральна рейтингова оцінка вираховується, як сума балів змістових модульних контролів, підсумкового модульного контролю та ІНДЗ у діапазоні від 0 до 100 за всіма видами робіт, передбачених з даної дисципліни. Студенту, що набрав протягом напівсеместру за підсумковим оцінюванням не менше 51 балу із 100 виставляється відповідна оцінка або залік. Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни визначається відповідно до шкали переведення оцінок ECTS (таблиця), як сума балів отриманих студентом. За результатами екзамену (заліку) підсумкова рейтингова оцінка не може бути зменшена, а тільки залишена без змін або підвищена. Студент, що набрав протягом напівсеместру у діапазоні від 21 до 51 балу за результатами підсумкового рейтингового оцінювання (F_x за шкалою ECTS), вважається таким, що виконав навчальну програму “незадовільно” до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики (моделі) фахівця. Такий студент зобов'язаний виконати передбачені навчальною програмою завдання, скласти екзамен (залік) за 100-бальною рейтинговою шкалою у додаткову сесію за розкладом деканату, за умови здачі недопрацьованих змістових модулів та ІНДЗ під час консультацій викладача, результати яких заносяться у журнали (відомості) успішності студентів.

Студенту, який з поважних причин (підтверджені відповідними документами) не набрав балів при будь-якому модульному контролі (змістовому модулі) на проміжному етапі, надається право повторної здачі модульних контрольних завдань, виконання завдань самостійного опрацювання та виконання індивідуальних науково-дослідних завдань в термін до підсумкового контролю за заявою на ім'я декана факультету.

Висновки

Модульно-рейтингова система поточного і підсумкового контролю знань мотивує студентів до систематичної ідентичної навчальної діяльності протягом семестру, сприяє більш об'єктивному оцінюванню і підвищенню якості професійної підготовки фахівців.

Перспективи подальших наукових досліджень:

Завданням подальшого удосконалення модульно-рейтингової системи поточного і підсумкового контролю з метою усунення суб'єктивізму є дослідження і оптимізація критеріїв бального оцінювання за окремі види навчальних завдань.

Література

1. Про Вищу освіту: Закон України // Урядовий кур'єр. – 15 травня. – 2002. - №86.
2. Про особливості впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу. (Наказ МОНУ №812 від 20.10.2009р.
3. Нагаєв В.М. Проектування структури рейтингової оцінки навчально-творчої діяльності студентів при використанні модульно-рейтингової технології навчання // Проблеми інженерно-педагогічної освіти: Зб.наук.праць - №3. – Харків, 2002. – с.103-107.

Швец Е.Я., Швец Д.Е. Организация текущего и итогового контроля знаний студентов в контексте модульно-рейтинговой технологии обучения.

В статье рассматривается система организации текущего и итогового контроля учебных достижений студентов высших учебных заведений при безсессионной системе организации учебного процесса.

Ключевые слова: текущий контроль, итоговый контроль, модуль, рейтинг, экзамен, зачет, бал, оценка, качество, тестирование.

Shvets E.J., Shvets D.E. Organization of the current and final student's knowledge control during module-rating training technology.

The organization system of current and final control of high school students' educational achievements in the conditions of non-session organization of educational process is analyzed in the article.

Key words: current control, final control, module, rating, examination, offset, mark, estimation, quality, testing.